

O tipologie a creșterii economice regionale în România

Autori:

Gheorghe ZAMAN¹, Zizi GOSCHIN²

Rezumat. Persistența fenomenelor de divergență a traiectoriilor regionale de creștere economică limitează impactul politicilor de dezvoltare teritorială echilibrată, menține sau mărește inegalitățile. Regiunile unei țări prezintă atât asemănări, cât și deosebiri, iar identificarea grupărilor tipologice este importantă pentru analiza rezultatelor activității lor economice și elaborarea politicilor regionale. În această lucrare, a fost folosită o metodă de analiză a profilurilor regionale de creștere care combină nivelul și variația în timp și spațiu a unui indicator sintetic de rezultate, cu scopul de a contura tipologia dezvoltării teritoriale la diferite niveluri de agregare a datelor. Metoda conferă factorilor de decizie elemente de fundamentare a mix-ului de politici economice, în funcție de încadrarea fiecărei regiuni/subregiuni într-un anumit tip de evoluție economică. Aplicată pentru analiza procesului de creștere economică în regiunile României, pe baza datelor statistice privind nivelul și dinamica PIB pe locuitor, pentru diferite sub-perioade ale intervalului 1995-2010, metoda a permis stabilirea pozițiilor relative ale regiunilor/județelor în complexul economic național, evaluarea tendințelor de dezvoltare și identificarea teritoriilor aflate în declin/avânt, atrăgând totodată atenția asupra unor evoluții regionale nefavorabile, în contextul dinamicii macroeconomice generale.

Cuvinte-cheie: *tipologie regională, creștere economică, PIB/locuitor*

Clasificarea JEL: R11, R12.

---

¹ Gheorghe Zaman, Ph.D., Professor, Corresponding Member of the Romanian Academy, Scientific Researcher I, Institute of National Economy, Romanian Academy, e-mail: gheorghezaman@ien.ro.

² Zizi Goschin, Ph.D., Scientific Researcher I, Institute of National Economy, Romanian Academy, Professor, Bucharest University of Economic Studies, Department of Statistics and Econometrics, e-mail: zizi.goschin@csie.ase.ro

1. Introducere

Influența spațiului și a localizării asupra dezvoltării economice au fost de mult timp recunoscute în analizele economice, iar dimensiunea teritorială a devenit în prezent o componentă majoră a politicilor economice (World Bank, 2009). Știința regională a impus folosirea pe scară largă a unor metode riguroase pentru analiza fenomenelor și proceselor în care spațiul joacă un rol semnificativ. Teorii precum cea a dezvoltării teritoriale inegale (Myrdal, 1957), teoria poliilor de creștere (Perroux, 1981), teoria localizării formulată de Von Thunen (McCann și Sheppard, 2003) și teoria dezvoltării autocentrate explică persistența fenomenelor de divergență a traiectoriilor de creștere economică în cadrul unei țări, cu consecințe severe în direcția adâncirii inegalităților regionale.

Din perspectiva statisticilor teritoriale, România este în prezent un ansamblu de opt regiuni de dezvoltare NUTS 2 dintre care șapte se situează sub nivelul de 75% față de media UE-28 la indicatorul Produsul Intern Brut pe locuitor. Această situație impune o analiză aprofundată, multicriterială a particularităților regiunilor și a decalajelor inter-regionale, chiar dacă disparitățile dintre regiunile României au un nivel mai scăzut decât în multe alte țări din Uniunea Europeană (Goschin et al., 2008; Nahtigal, 2013).

Analiza profilurilor teritoriale de creștere pentru o țară cu nivel mediu de dezvoltare, cum este România, ridică probleme diferite, comparativ cu țările dezvoltate (Barca et al., 2005; Dincă, 2005; Banciu, 2006; Constantinescu și Constantin, 2010; Ailenei et al., 2012; Antonescu, 2012). Este vorba despre etapele diferite ale procesului de creștere economică sustenabilă, care în cazul României mai degrabă vizează creșterea decalajelor relative și absolute. Important este ca aceste decalaje în creștere să se producă în contextul măririi performanțelor economice, în fiecare regiune și pe plan local. Creșterea inegalităților poate fi considerată un fenomen normal pentru o economie emergentă cum este cea a României, care ar putea să se înscrie în teoria lui Kuznetz potrivit căreia decalajele economice și sociale la nivel regional se amplifică în fazele inițiale ale transformărilor unei societăți sau în condițiile demarării creșterii economice, iar în fazele ulterioare se produce treptat diminuarea disparităților în termeni relativi și/sau absoluți (Zaman et al., 2013).

În cadrul general de analiză a acestei etape din evoluția economiei naționale este importantă identificarea factorilor care au impact puternic, pozitiv sau negativ, asupra decalajelor. Aceștia sunt atât factori de natură externă, cum sunt ISD, transferul de tehnologie, brain-drain, cât și interni între care menționăm: guvernare locală, corupție, conflicte inter-etnice, inserția șomerilor pe piața

muncii, problemele categoriilor defavorizate, creșterea aglomerărilor urbane, lipsa de comunicare și slaba interconectivitate teritorială, dificultăți asociate modelelor comportamentale de producție și consum, probleme climatice sau legate de vulnerabilități ale hazardului natural – cutremure, inundații, alunecări de teren etc.

Având în vedere necesitatea de a analiza aceste probleme în context teritorial și de a pune la îndemâna practicienilor și a decidenților economici instrumente operative de analiză economică regională, în prezenta cercetare prezentăm și aplicăm o tipologie a evoluției economice regionale (Zaman și Goschin, 2005) bazată pe nivelurile de dezvoltare a regiunilor, la un moment dat, și evoluția acestora pe diferite perioade de timp. Rezultatele obținute pot fi utile, la nivel central și local, pentru a fundamenta politicile de dezvoltare regională sau proiectele de dezvoltare locală în efortul de atenuare a disparităților teritoriale de creștere economică din ultimii ani.

2. Metoda de analiză a dezvoltării economice teritoriale

Implementarea de noi strategii de dezvoltare economică regională în concordanță cu obiectivele Strategiei Europa 2020 necesită luarea în considerare a cerințelor specifice în procesul decizional din România, ceea ce generează provocări majore privind nevoile de cunoaștere și de informare. Selectarea și construcția de noi indicatori teritoriali trebuie să răspundă scopurilor punctuale de elaborare și implementare a unor politici eficiente la nivel regional convergente cu obiectivele generale la nivelurile național și comunitar. Definirea indicatorilor este în mod necesar un proces dinamic, ca răspuns la noile provocări și obiectivele de politică regională. O problemă este aceea că obiective politice predominant calitative sunt dificil de transpus în măsuri verificabile și indicatori cantitativi concreți care să poată orienta acțiunile politice, indicatorii statistici evaluând doar în linii mari eficacitatea lor (Barca et al., 2005).

Având în vedere interferența raportului cantitativ-calitativ în domeniul promovării unor politici de dezvoltare regională sustenabilă, aplicarea unei tipologii a creșterii economice teritoriale (Zaman și Goschin, 2005) poate fi utilă pentru analiza rezultatelor activității economice și elaborarea politicilor regionale pe baza grupărilor tipologice identificate. Metoda propusă poate fi utilizată pentru orice indicator sintetic de rezultate, combinând abordările statică și dinamică. Întrucât nivelul și evoluția PIB/locuitor reprezintă un barometru relevant pentru mersul favorabil/defavorabil al regiunilor de dezvoltare, tipologia regională pe care o aplicăm în cele ce urmează este bazată pe acest indicator. Datele

statistice privind PIB/locuitor, la nivelul județelor și regiunilor de dezvoltare, sunt utilizate atât sub aspect *static* - valoarea absolută a indicatorului la un moment dat - cât și *dinamic* - ritmul de creștere a indicatorului într-o perioadă dată. Fiecare regiune poate fi încadrată într-un anumit tip de evoluție (tabelul nr.1), în funcție de poziția pe care o are nivelul și dinamica indicatorului regional, față de mărimea medie pentru economia națională.

Tabelul nr.1. Tipologia regională în perioadele de creștere și declin economic

TIPOLOGIA CREȘTERII REGIONALE		
Nivelul PIB/loc în regiunea i comparativ cu media națională	Ritmul de creștere a PIB/loc în regiunea i comparativ cu media națională	
	Peste medie	Sub medie
Peste medie	<i>Regiuni dezvoltate în avânt (RDA)</i>	<i>Regiuni dezvoltate în declin (RDD)</i>
Sub medie	<i>Regiuni subdezvoltate în avânt (RSA)</i>	<i>Regiuni subdezvoltate în declin (RSD)</i>
TIPOLOGIA DECLINULUI REGIONAL		
Nivelul PIB/loc în regiunea i comparativ cu media națională	Ritmul de reducere a PIB/loc în regiunea i comparativ cu media națională	
	Peste medie	Sub medie
Peste medie	<i>Regiuni dezvoltate în declin rapid (RDDR)</i>	<i>Regiuni dezvoltate în declin lent (RDDL)</i>
Sub medie	<i>Regiuni subdezvoltate în declin rapid (RSDR)</i>	<i>Regiuni subdezvoltate în declin lent (RSDL)</i>

Sursa: adaptat după Zaman și Goschin (2005)

Utilitatea metodei avute în vedere constă în posibilitatea de a corobora analiza statică a pozițiilor regiunilor față de media națională a PIB/locuitor, la un moment dat, cu evoluția în timp a nivelurilor regionale ale indicatorului față de media națională, astfel conferind abordării o dimensiune dinamică.

Prin compararea mărimii indicatorului în fiecare regiune (PIBR/loc) față de media națională (PIB/loc), cu nivelul relativ al variației, PIB pe locuitor, la nivel regional ($R_{PIBR/loc}$), față de ritmul mediu înregistrat pe ansamblul economiei ($R_{PIB/loc}$), se poate distinge patru categorii de regiuni cu caracteristici proprii.

Prima categorie - *regiunile dezvoltate în avânt*- se situează peste media națională atât la nivelul absolut al PIBR/loc, cât și în privința dinamicii acestuia, reprezentând situația cea mai favorabilă. Aceste regiuni au un puternic efect de

antrenare și pot considerate „locomotive” pentru întreaga economie națională, dar ridică problema menținerii în continuare a dinamicii lor rapide, astfel încât să se evite fenomenul de supraîncălzire, dar mai ales cel de încetinire și declin, ținând seama și de impactul posibil al ciclurilor macroeconomice.

A doua categorie - *regiunile dezvoltate în declin* – se caracterizează prin ritmul de creștere a PIB/locuitor inferior ritmului mediu pe economie, nivelul PIB pe locuitor fiind superior mediei naționale. Încetinirea de ritm în regiunile dezvoltate poate semnala manifestarea unor fenomene negative în economiile regiunilor respective, punând în fața factorilor de decizie obligația de restructurare a activităților existente și de creare a unor noi activități competitive cu efect dinamizator.

Regiunile subdezvoltate în avânt sunt cele care au posibilitatea recuperării decalajului de dezvoltare (PIB pe locuitor sub medie) printr-un ritm de creștere superior celui național. Strategia dezvoltării lor viitoare necesită susținerea acestei dinamici care să permită atenuarea sau chiar recuperarea completă a decalajului. În general aceste regiuni trebuie să acorde o importanță deosebită aportului progresului tehnologic, efortului investițional printr-o rată susținută a formării brute de capital fix, în contextul oferit de cadrul strategic național și al Uniunii Europene (îndeosebi fondurile structurale și de coeziune socială).

Ultima categorie - *regiunile subdezvoltate în declin*- se caracterizează prin amplificarea decalajului privind PIB/locuitor deoarece ritmul lor de creștere este inferior mediei naționale, ele reprezentând cel mai nefavorabil caz, căruia trebuie să i se acorde o atenție specială deoarece înrăutățirea situației economico-sociale în regiunea respectivă ar putea influența nefavorabil întregul complex economic național periclitanând procesul de convergență reală. Aceste regiuni subdezvoltate trebuie să fie o prioritate pe eșichierul de decizie macroeconomică, atât din punctul de vedere al stimulării afacerilor private, cât și al evitării unor posibile stări critice de criză și tensiuni sociale. Problematika regiunilor slab dezvoltate se particularizează în contextul mix-ului de politici economice atât în ceea ce privește sprijinul din partea statului la nivel local și regional, cât și crearea unui climat de afaceri atrăgător pentru investițiile străine, îndeosebi prin zone economice speciale, parcuri tehnologice, zone libere etc. În mod deosebit se pune problema creșterii eficienței economice și sociale a „investițiilor în săraci”, în concordanță cu obiectivele societății incluzive și sustenabile, promovate de România și UE.

O interpretare cu totul specială a tipologiei regionale prezentate anterior o impun cazurile particulare în care nivelul și/sau ritmul de creștere dintr-o regiune este egal cu cel național:

- *regiunile de nivel mediu* ($PIBR/loc = PIB/loc$) *în avânt* sau *în declin* sunt acele unități teritoriale care au ajuns în prezent la nivelul mediu al PIB pe locuitor fie urcând în ierarhia regională de la poziția de regiune subdezvoltată, fie coborând de la categoria de regiune dezvoltată;
- *regiunile stagnante* ($R_{PIBR/loc} = R_{PIB/loc}$) își mențin poziția relativă față de nivelul mediu, poziție care este peste media rezultatelor economice pe locuitor (regiunile dezvoltate stagnante) fie sub medie (regiunile subdezvoltate stagnante). Interpretarea concretă a acestor situații speciale depinde de calitatea nivelului și ritmului mediu al PIB. Dacă media este suficient de mare, atunci putem califica drept satisfăcătoare evoluția regiunilor care se situează în apropierea mediei naționale. Dimpotrivă, dacă această medie este mică, precum și atunci când ritmul de creștere la nivel național este negativ, poziția lor este evident nefavorabilă. Aceste două categorii de regiuni apropiate de nivelul mediu, de regulă, reprezintă elementele de ponderare cele mai mari (puternice) astfel că, luarea lor în considerare ca reper, etalon sau benchmarking unic, exclusiv poate fi considerate ca o etapă **necesară** nu și suficientă. Reperele legate de prima categorie de regiuni dezvoltate în avânt, la nivel național sau din alte țări cu nivel de dezvoltare relativ înalt, trebuie să reprezinte puncte de referință cu mult mai veridice, atractive, mobilizatoare și operaționale.

O altă situație particulară, care ridică problema reinterpretării metodologiei prezentate anterior, o reprezintă cazul în care economia este în declin la nivel național. Din punctul de vedere al strategiei relansării economice sau al soluționării crizelor economice sunt importante și modalitățile în care se percep și se monitorizează diversele cazuri de declin economic, care poate fi mai rapid sau mai lent decât cel național (tabelul nr. 1). Nu pot fi excluse nici situațiile în care unele regiuni înregistrează o evoluție pozitivă (creștere economică) în contextul declinului economic la nivelul ansamblului economiei naționale.

În cadrul analizei noastre, cel puțin la nivel teoretic, ridicăm problema necesității de a fundamenta dimensiunile, dezechilibrele, discrepanțele și decalajele **tolerabile, acceptabile, optime** din punctele de vedere economic și social. Acest aspect urmează a fi obiectul de studiu al unei cercetări speciale, în care interferează problemele rezilienței/vulnerabilității economice, precum și cele ale managementului riscului, guvernării și ale avertizărilor (early warning, clignotants).

3. Analiza categoriilor tipologice ale regiunilor de dezvoltare și județelor României, în perioada 1995-2010

Pomind de la considerentele teoretice prezentate anterior, am aplicat metodologia propusă pentru regiunile de dezvoltare ale României, precum și județe, pe baza indicatorului PIB pe locuitor. Analiza s-a efectuat pentru intervalul 1995-2010 împărțit în patru subperioade: 1995-1998 (pre-regionalizare); 1998-2001 (post-regionalizare); 2001-2008 (creștere economică); 2008-2010 (criză economică).

Datele utilizate provin de la Institutul Național de Statistică, baza de date online TEMPO (INS, 2013). Calculele preliminare efectuate pentru omogenizarea datelor statistice și asigurarea comparabilității se referă la recalcularea seriilor de indicatori valorici în prețuri constante (ale anului 1995), precum și transformarea mărimilor absolute în indicatori relativi (PIB/locuitor) care asigură un grad acceptabil de comparabilitate între unitățile teritoriale investigate.

Categoriile tipologice pe care le-am identificat, după nivelul și dinamica PIB pe locuitor pentru regiunile de dezvoltare din România (tabelul 2), relevă următoarele aspecte:

- prima perioadă analizată – 1995-1998 – prezintă trăsăturile specifice declinului economic, cele mai multe regiuni de dezvoltare înscriindu-se pe o traiectorie de reducere rapidă a PIB pe locuitor; această perioadă dificilă de tranziție a fost marcată de inconsecvențe și disfuncționalități în procesul de privatizare a întreprinderilor de stat, șomaj și inflație, "dezarmare vamală", iar intrările de investiții străine directe (ISD) au fost modeste și efectele pozitive așteptate ale acestora au întârziat; regiunile și județele s-au adaptat diferit la provocările economiei de piață și au parcurs dificilul proces de tranziție cu viteze diferite, iar decalajele teritoriale relativ moderate la începutul anilor '90 s-au adâncit rapid;
- declinul regional s-a prelungit și în perioada următoare: 1998-2001; se resimt în continuare costurile tranziției la economia de piață, iar crearea regiunilor de dezvoltare în 1998 nu a antrenat încă efecte vizibile în plan economic, impactul asocierii României la UE resimțindu-se din plin, în ceea ce privește dezarmarea vamală și implicit creșterea efectului nefavorabil al inputurilor concurențiale în detrimentul producției naționale, mai puțin competitivă;
- intervalul 2001-2008 a reprezentat o perioadă de avânt economic la nivel național, România a devenit o economie de piață funcțională și a crescut gradul de stabilitate macroeconomică, ceea ce a reprezentat un semnal pozitiv pentru investitori, astfel că intrările de ISD au crescut puternic și impactul lor economic a devenit semnificativ; totuși, efectele pozitive nu au fost resimțite la fel de

puternic în toate regiunile, decalajele dintre regiuni s-au adâncit în continuare pe fondul unei creșteri economice mult mai accelerate în regiunile București-Ilfov și Vest, în timp ce dintre regiunile subdezvoltate doar regiunea Sud-Muntenia a cunoscut o perioadă de avânt economic, cu ritm mediu anual de creștere peste media națională, fără ca acesta să-i permită trecerea în categoria regiunilor dezvoltate economic; creșterea economică din perioada 2001-2008 a avut unele limite care s-au manifestat și în plan regional: modelul de creștere bazat pe consum a generat riscuri legate de accelerarea unor dezechilibre economico-financiare externe (de exemplu, creșterea ponderii deficitului de cont curent, îndeosebi a deficitului structural); mărirea foarte rapidă a datoriei externe nu a contribuit la atenuarea decalajelor regionale, deși în principiu ar fi trebuit să răspundă favorabil la o astfel de cerință;

Tabelul nr. 2. Categoriile tipologice* ale regiunilor de dezvoltare în România, după nivelul și dinamica PIB regional pe locuitor, în perioada 1995-2010

	1995-1998**	1998-2001***	2001-2008***	2008-2010***
NORD-VEST	<i>RS stagn.</i>	<i>RS stagn.</i>	<i>RSD</i>	<i>RSDR</i>
CENTRU	<i>RDDR</i>	<i>RD stagn.</i>	<i>RDD</i>	<i>RSDL</i>
NORD-EST	<i>RSDR</i>	<i>RSD</i>	<i>RSD</i>	<i>RS stagn.</i>
SUD-EST	<i>RDDR</i>	<i>RSD</i>	<i>RSD</i>	<i>RSDL</i>
SUD-MUNTENIA	<i>RSDR</i>	<i>RSD</i>	<i>RSA</i>	<i>RSDL</i>
BUCUREȘTI - ILFOV	<i>RDA</i>	<i>RDA</i>	<i>RDA</i>	<i>RDDR</i>
SUD-VEST OLTENIA	<i>RDDL</i>	<i>RSD</i>	<i>RSD</i>	<i>RSDL</i>
VEST	<i>RDA</i>	<i>RDD</i>	<i>RDA</i>	<i>RDDL</i>

Sursa: calcule efectuate pe baza datelor din Anuarul statistic al României 1996-2012

*Notă:

RDA - regiune dezvoltată în avânt; *RDD* - regiune dezvoltată în declin; *RSA* - regiune subdezvoltată în avânt; *RSD* - regiune subdezvoltată în declin; *RDDR* - Regiuni dezvoltate în declin rapid; *RDDL* - Regiuni dezvoltate în declin lent; *RSDR* - Regiuni subdezvoltate în declin rapid; *RSDL* - Regiuni subdezvoltate în declin lent

stagn. – stagnant (dinamica regiunii este aproximativ egală cu media națională).

** După metodologia SEC 79.

*** După metodologia SEC 95.

- în perioada 2008-2010, la evoluțiile macroeconomice și regionale negative sub impactul crizei economice globale s-au adăugat costurile economice generate de eforturile de acomodare la rigorile comunitare; concurența crescută a produselor și serviciilor din țările UE pe piața românească, în condițiile liberalizării

schimburilor externe, precum și slaba competitivitate a produselor românești pe piața comunitară au făcut ca nivelul costurilor post-aderare să depășească beneficiile scontate; acest cumul de factori cu impact negativ asupra economiei explică evoluțiile negative la nivel macroeconomic și regional: categoriile tipologice specifice acestei perioade relevă declinul generalizat, diferențele inter-regionale fiind exprimate doar prin vitezele diferite de scădere a PIB/locuitor: mai rapid în Nord-Vest și București-Ilfov (pe fondul reducerii puternice a ISD și al evoluțiilor negative pe piețele externe) și mai lent în celelalte regiuni.

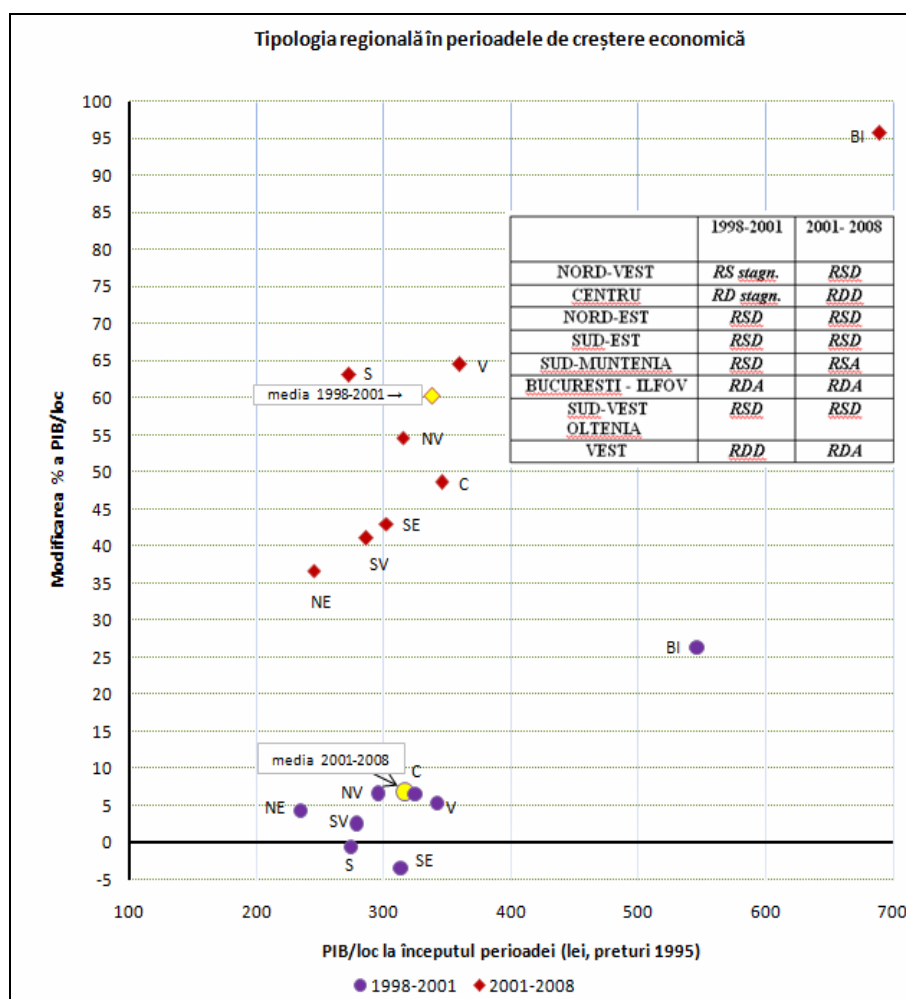
În intervalul de timp analizat, au existat două perioade (1998-2001 și 2001-2008) în care PIB pe locuitor a avut o evoluție pozitivă în toate regiunile, mai puțin regiunea Sud-Est. Legătura dintre nivelul PIB/locuitor, la începutul unei perioade de analiză și ritmul de creștere a indicatorului pentru acea perioadă, poate oferi indicii privind tendința de creștere economică convergentă sau divergentă. Reprezentarea grafică a pozițiilor relative ale regiunilor, în perioadele de creștere economică 1998-2001 și 2001-2008 (figura 1), coroborată cu tipologia regională pentru cele două perioade, sugerează că regiunile dezvoltate tind să aibă un ritm de creștere mai rapid decât cele mai puțin dezvoltate, ceea ce indică un proces de divergență regională. În plus, dispersia regiunilor (distanțele inter-regionale privind PIB/locuitor) este mai amplă în perioada 2001-2008, comparativ cu perioada anterioară, iar regiunea cea mai bogată –București-Ilfov, se distanțează tot mai puternic de celelalte regiuni (figura 1). Această situație contrazice teoriile regionale care susțin ipoteza reducerii decalajelor teritoriale în perioadele de creștere economică susținută și confirmă teoria evoluției economice sub forma curbei „J” care presupune că în primele faze ale demarajului economic, decalajele regionale cresc și ulterior se diminuează.

Legătura dintre nivelul inițial și ritmul indicatorului PIB/locuitor pe un anumit interval de timp poate releva corelații importante și în perioadele de scădere economică, cum au fost perioadele 1995-1998 și 2008-2010 (figura 2). Comparația pozițiilor relative ale regiunilor de dezvoltare în perioadele de creștere și de scădere economică (figura 1 și figura 2) evidențiază:

- în perioadele de creștere economică, tendința de amplificare a dispersiei teritoriale în timp;
- distanțele inter-regionale mărindu-se mai rapid;
- în perioadele de criză, ritmul de scădere tinde să fie mai rapid în regiunile dezvoltate, care sunt mai legate de economia mondială și mai puternic afectate de reducerea exporturilor și a intrărilor de ISD, comparativ cu regiunile subdezvoltate în care agricultura de subsistență și industriile de nivel tehnologic scăzut reacționează mai slab la influențele externe. În acest

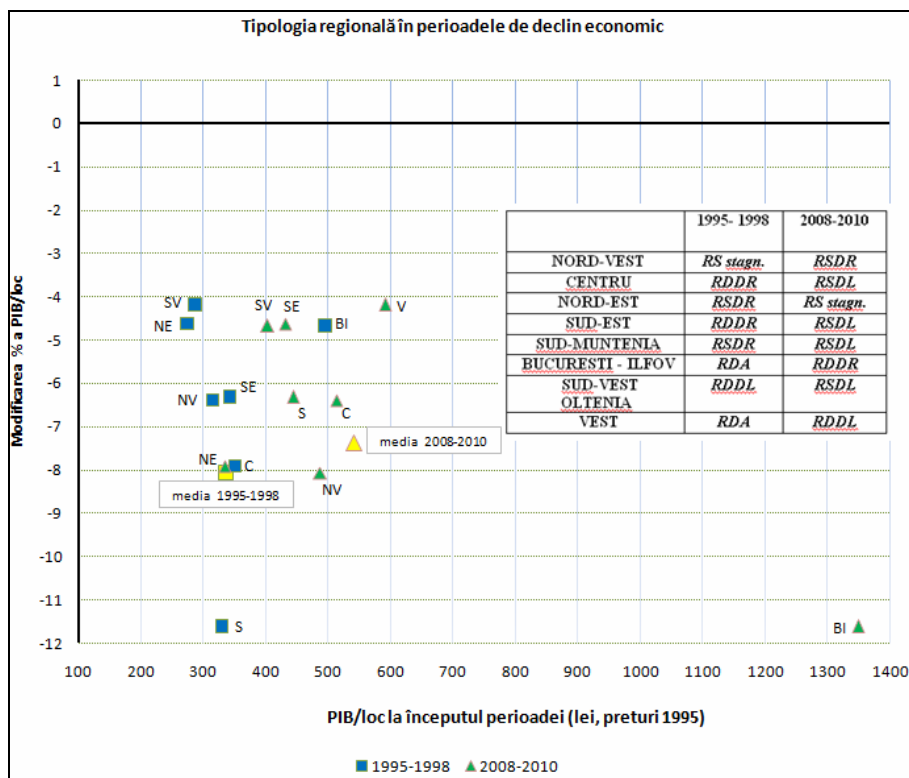
fel decalajele se pot diminua temporar în perioadele de declin economic, dar relansarea favorizează regiunile dezvoltate, care au un potențial de dezvoltare ce le permite să recupereze mai rapid scăderea economică din timpul crizei. Dimensiunea admisibilă a gap-ului economic dintre unitățile teritoriale este o problemă complexă a cărei rezolvare depinde de condițiile economice și sociale concrete din fiecare perioadă.

Fig. 1. Creșterea procentuală a PIB/locuitor în funcție de nivelul înregistrat la începutul perioadei

Sursa: autorii

Fig. 2. Scăderea procentuală a PIB/locuitor în funcție de nivelul înregistrat la începutul perioadei

Sursa: autorii

Teoriile economiei regionale și datele empirice demonstrează că amplitudinea decalajelor crește atunci când se analizează niveluri teritoriale mai mici (de exemplu, când se folosesc date pentru județe în loc de regiuni). Practic este vorba de niveluri mai mari de dezagregare teritorială care oferă o cazuistică analitică cu mult mai diversificată și mai apropiată de realitate. În vederea unei analize mai aprofundate a decalajelor și a tipologiilor teritoriale, am determinat și categoriile tipologice ale județelor după nivelul și dinamica PIB pe locuitor (tabelul 3). Rezultatele obținute relevă o diversitate de situații:

- un grup numeros este format din județele care s-au înscris pe o traiectorie de scădere continuă (județ subdezvoltat în declin - SD) sau cvasi-continuă în sub-

perioadele analizate: Harghita, Tulcea, Maramureș, Sălaj, Bacău, Botoșani, Suceava, Vaslui, Brăila, Hunedoara, Vâlcea;

- alte județe, aflate de asemenea în declin permanent, au trecut din categoria județelor dezvoltate în cea de subdezvoltate (Bihor, Covasna, Galați, Vrancea, Ialomița);
- o schimbare favorabilă a categoriei tipologice, de la subdezvoltat la dezvoltat, s-a produs în cazul județului Olt;
- un ultim grup este format din județele care și-au păstrat poziția favorabilă (județe dezvoltate) pe tot parcursul perioadei analizate, chiar dacă au trecut și prin declin economic (Cluj, Brașov, Ilfov, Arad, Timiș, precum și municipiul București).

Tabelul nr. 3. Variația categoriilor tipologice* ale județelor și regiunilor de dezvoltare din România, după nivelul și dinamica PIB regional pe locuitor, în perioada 1995-2010

Regiune/județ	Categorია tipologică în perioada:			
	1995- 1998	1998-2001	2001-2008	2008-2010
NORD-VEST	RS stagn.	RS stagn.	RSD	RSDR
Bihor	DDL	D stagn.	DD	SDR
Bistrița-Năsăud	SDR	S stagn.	SA	SDR
Cluj	DDL	DA	DA	DDL
Maramureș	SDR	SD	SD	SDL
Satu Mare	S stagn.	SA	SD	SDR
Sălaj	SDR	SD	SD	S stagn.
CENTRU	RDDR	RD stagn.	RDD	RSDL
Alba	SDR	SD	SA	SDL
Brașov	DDL	DD	DD	DA
Covasna	DDL	DD	SD	SDR
Harghita	SDR	SD	SD	SDR
Mureș	SDR	SA	DD	SDR
Sibiu	SDR	SA	DA	D stagn.
NORD-EST	RSDR	RSD	RSD	RS stagn.
Bacău	SDR	SD	SD	S
Botoșani	SDR	SD	SD	SDR
Iași	SDR	SA	SD	SDL
Neamț	SDR	SA	SD	SDR
Suceava	SDR	SD	SD	S stagn.
Vaslui	SDR	SD	SD	SDR

Regiune/județ	Categoria tipologică în perioada:			
	1995- 1998	1998-2001	2001-2008	2008-2010
SUD-EST	RDDR	RSD	RSD	RSDL
Brăila	SDR	SD	SD	SDR
Buzău	SDR	SA	SD	S stagn.
Constanța	DA	DD	SD	DDL
Galați	DDR	DD	SD	SDL
Tulcea	SDR	SD	SD	SDL
Vrancea	DDR	SD	SD	SDL
SUD-MUNTENIA	RSDR	RSD	RSA	RSDL
Argeș	DDR	DD	SA	DDR
Călărași	SDR	SD	SD	SA
Dâmbovița	SDR	SD	SA	SA
Giurgiu	SDL	SD	SD	SA
Ialomița	DDR	SD	SD	SDL
Prahova	DDR	SD	SA	SDR
Teleorman	SDR	SA	SD	SDR
BUCUREȘTI - ILFOV	RDA	RDA	DA	RDDR
Ilfov	DDL	DA	DA	DDR
Municipiul București	DA	DA	DA	DDR
SUD-VEST OLTENIA	RDDL	RSD	RSD	RSDL
Dolj	SDR	SD	SA	S stagn.
Gorj	DA	D stagn.	SD	SA
Mehedinți	SA	SD	SD	DDR
Olt	S stagn.	SD	SD	SDL
Vâlcea	SDL	SD	SD	SDR
VEST	RDA	RDD	RDA	RDDL
Arad	DA	DD	DD	DDL
Caraș-Severin	SA	SD	SD	SA
Hunedoara	SDR	S stagn.	SD	SDL
Timiș	DA	D stagn.	DA	DDL

Sursa: calcule efectuate pe baza datelor din Anuarul statistic al României 1994-2012

*Notă:

DA - județ dezvoltat în avânt; DD - județ dezvoltat în declin; SA - județ subdezvoltat în avânt; SD - județ subdezvoltat în declin; DDR - județ dezvoltat în declin rapid; DDL - județ dezvoltat în declin lent; SDR - județ subdezvoltat în declin rapid; SDL - județ subdezvoltat în declin lent stagn. – stagnant (dinamica județului este aproximativ egală cu media națională).

Analiza variației categoriilor tipologice ale județelor, după nivelul și dinamica PIB regional pe locuitor, a mai evidențiat că în perioada 1995-2010 unele județe au înregistrat evoluții pozitive sau negative, în concordanță cu ciclurile macroeconomice sau, dimpotrivă, opuse acestora. Astfel, au avut evoluție pro-

ciclică atât județe dezvoltate, cum sunt Cluj, Ilfov și municipiul București, cât și unele subdezvoltate: Bistrița-Năsăud și Alba. Județele dezvoltate cu evoluție anti-ciclică au fost Brașov, Constanța și Arad, iar cele subdezvoltate: Călărași, Gorj, Mehedinți și Caraș-Severin.

4. Concluzii

Caracteristicile teritoriale definesc cadrul de aplicare a politicilor de dezvoltare economică regională și le condiționează eficiența. Pornind de la această premisă, am explorat profilurile teritoriale din România din perspectivă economică, pe baza indicatorului folosit în mod curent pentru a caracteriza gradul de dezvoltare și calitatea creșterii economice - PIB pe locuitor.

Metoda de analiză folosită în lucrare combină nivelul și variația în timp și spațiu a unui indicator sintetic de rezultate pentru a contura tipologia dezvoltării teritoriale la diferite niveluri de agregare a datelor. Această metodă conferă factorilor de decizie elemente de fundamentare a mix-ului de politici economice, în funcție de încadrarea fiecărei regiuni/subregiuni într-un anumit tip de evoluție economică. Aplicată la datele statistice concrete pentru diferite sub-perioade ale intervalului 1995-2010, metoda a permis stabilirea pozițiilor relative ale regiunilor/județelor în context național, evaluarea tendințelor de dezvoltare și identificarea teritoriilor aflate în declin/avant, atrăgând totodată atenția asupra unor evoluții regionale nefavorabile în contextul dinamicii impuse de ciclurile macroeconomice.

Cu toate că semnele relansării economice sunt vizibile în prezent, în economia națională, multe regiuni resimt în continuare dificultățile economice persistente care au urmat recente crize economico-financiare. Dezvoltarea economică și socială echilibrată a regiunilor și județelor României în viitor este condiționată de respectarea caracterului lor specific și valorificarea potențialului local de creștere economică în condițiile gestionării responsabile a resurselor naturale, atragerea investițiilor, dezvoltarea sectorului IMM-urilor, îmbunătățirea infrastructurii, protecția mediului și ridicarea calității vieții.

Doi factori majori și-au pus amprenta, în mod specific, asupra economiei regionale a României, în perioada post-aderare: criza economică și financiară internațională și aderarea țării la UE. Efectul defavorabil al divergențelor regionale, înregistrat în această perioadă, rămâne o problemă deschisă, în ceea ce privește posibilitățile de separare a impactului aderării, pe de o parte, și al crizei, pe de alta. Adâncirea decalajelor economice și sociale evident că nu poate fi atribuită în exclusivitate doar unui singur factor. În plus este dificil de cuantificat diferența de intensitate negativă aferentă fiecăruia dintre factori. Cert este că în

primii ani ai postaderării României la UE, care au coincis și cu cei ai „apogeului” crizei economico-financiare actuale, integrarea nu a reușit să contracareze efectele crizei. Mai degrabă s-ar putea presupune că, potrivit experienței altor țări membre ale UE, costurile de acomodare cu contextul pieței și economiei comunitare pentru un nou membru își pun puternic amprenta, comparativ cu beneficiile așteptate în perioada de preaderare, estimate ex-ante printr-o serie de studii și modele.

Tot din cercetarea noastră rezultă că decalajele interregionale și interjudețene nu permit ieșirea dincolo de limita de 75% a PIB mediu al UE-27 decât a unei singure regiuni București-Ilfov. Restul regiunilor se situează sub acest prag, calificându-se ca eligibile pentru fondurile europene de dezvoltare.

Referințe

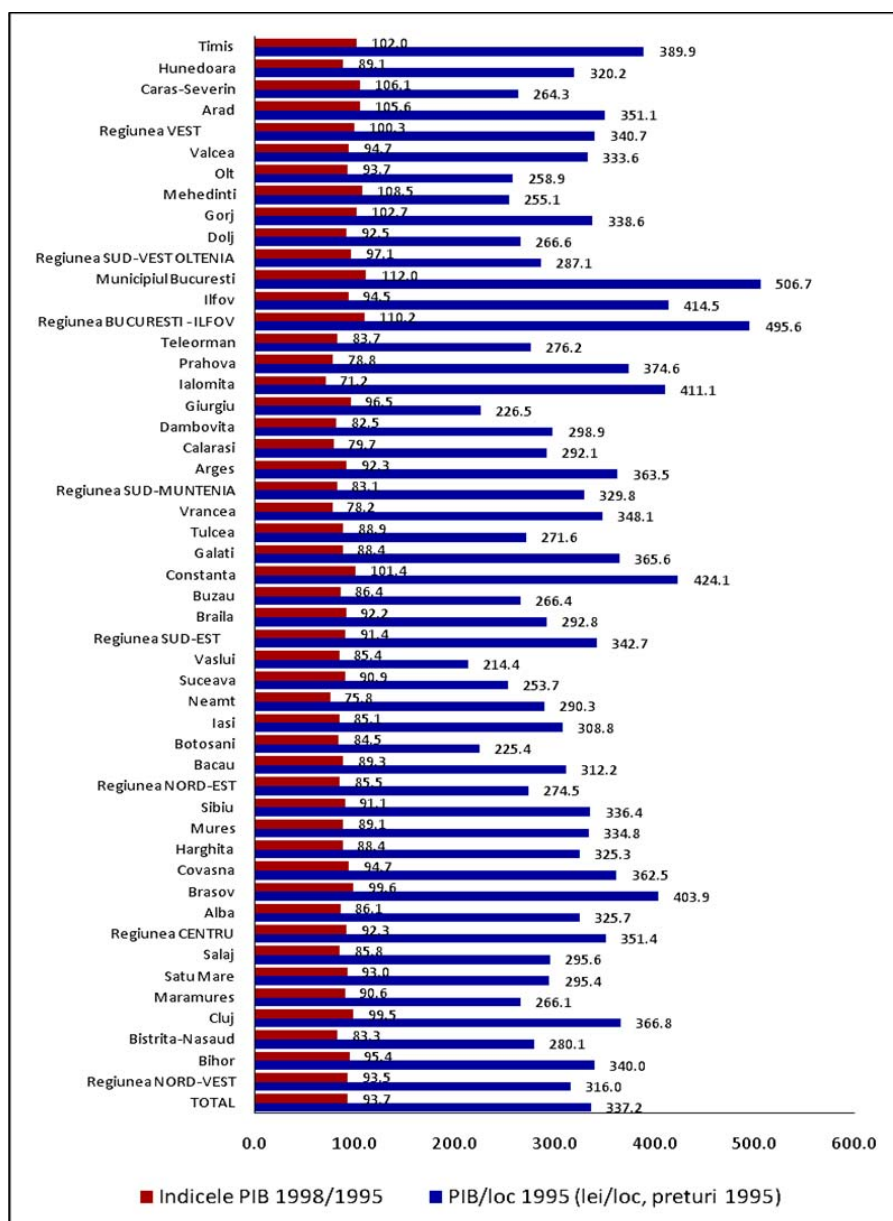
- Ailenei, D.; Cristescu, A.; Vișan, C. (2012). "Regional patterns of global economic crisis shocks propagation into Romanian economy", *Romanian Journal of Regional Science*, 6(1), pp. 41-52.
- Antonescu, D. (2012), "Identifying Regional Economic Disparities and Convergence in Romania," *Journal of Knowledge Management, Economics and Information Technology*, Scientific Papers.org, vol. 2(2).
- Banciu, I. (2006), "Fondurile structurale și de coeziune", *Economie și administrație locală*, 4 (124).
- Barca, F.; Brezzi, M.; Terrible, F.; Utili, F. (2005), "Measuring for Decision Making: Soft and Hard Use of Indicators in regional Development Policies", OECD, <http://www.oecd.org/oecdworldforum>.
- Constantin, D.L.; Goschin, Z.; Drăgan, G. (2010), "Implications of EU Structural Assistance to New Member States on Regional Disparities: The Question of Absorption Capacity", capitol în R. Stimson, R.R. Stough, P. Nijkamp (editori), *Endogenous Regional Growth*, Edward Elgar Publishing Ltd., Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, pp. 182-203.
- Constantinescu, M.; Constantin, D.L. (2010), *Dinamica dezechilibrelor regionale în procesul de integrare europeană: modelare, strategii, politici*, Editura A.S.E., București
- Dincă, C. (2005), *Regionalizarea sau dilemele guvernării regionale*, Editura Sitech, Craiova
- Goschin, Z.; Constantin, D.L.; Roman, Monica; Ileanu, Bogdan (2008), "The Current State and Dynamics of Regional Disparities in Romania", *Romanian Journal of Regional Science*, vol.2, no 2, pp. 80-105
- INS, (2013), Baza de date online TEMPO, <https://statistici.insse.ro/shop/>
- McCann, P. and Sheppard, S. (2003) "The Rise, Fall and Rise again of Industrial Location Theory", *Regional Studies*, 37 (6-7), pp. 649-663.
- Myrdal, G. (1957), *Economic Theory and Under – Development Regions*, London, Duckworth.

-
- Nahtigal M. (2013), "European Regional Disparities: the Crucial Source of European Un-sustainability", *Evropska unija*, no.4, http://matjaznahtigal.com/wp-content/uploads/2013/04/SSRN_European-regional-disparities_March2013.pdf
- Perroux, F. (1981), *Pour une philosophie de nouveau development*, PUF, Paris.
- World Bank (2009), *World Development Report- Reshaping Economic Geography*, New York
- Zaman, Gh.; Goschin, Z.; Vasile, V. (2013), "Evoluția dezechilibrelor teritoriale din România în contextul crizei economice", *Romanian Journal of Economics*, 2(46), pp. 20-39.
- Zaman G.; Georgescu, G. (2009), "The Impact of Global Crisis on Romania's Economic Development", *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, 11(2).
- Zaman, Gh.; Goschin, Z. (2005), "Tipologia și structura creșterii economice regionale", *Revista Română de Economie*, nr.1, pag. 9-21
- *** *Anuarul statistic al României*, INS, București, 1995-2012
- *** *Legea nr. 151/1998 privind dezvoltarea regională în România*, Monitorul Oficial nr. 265/ 16 iulie 1998.

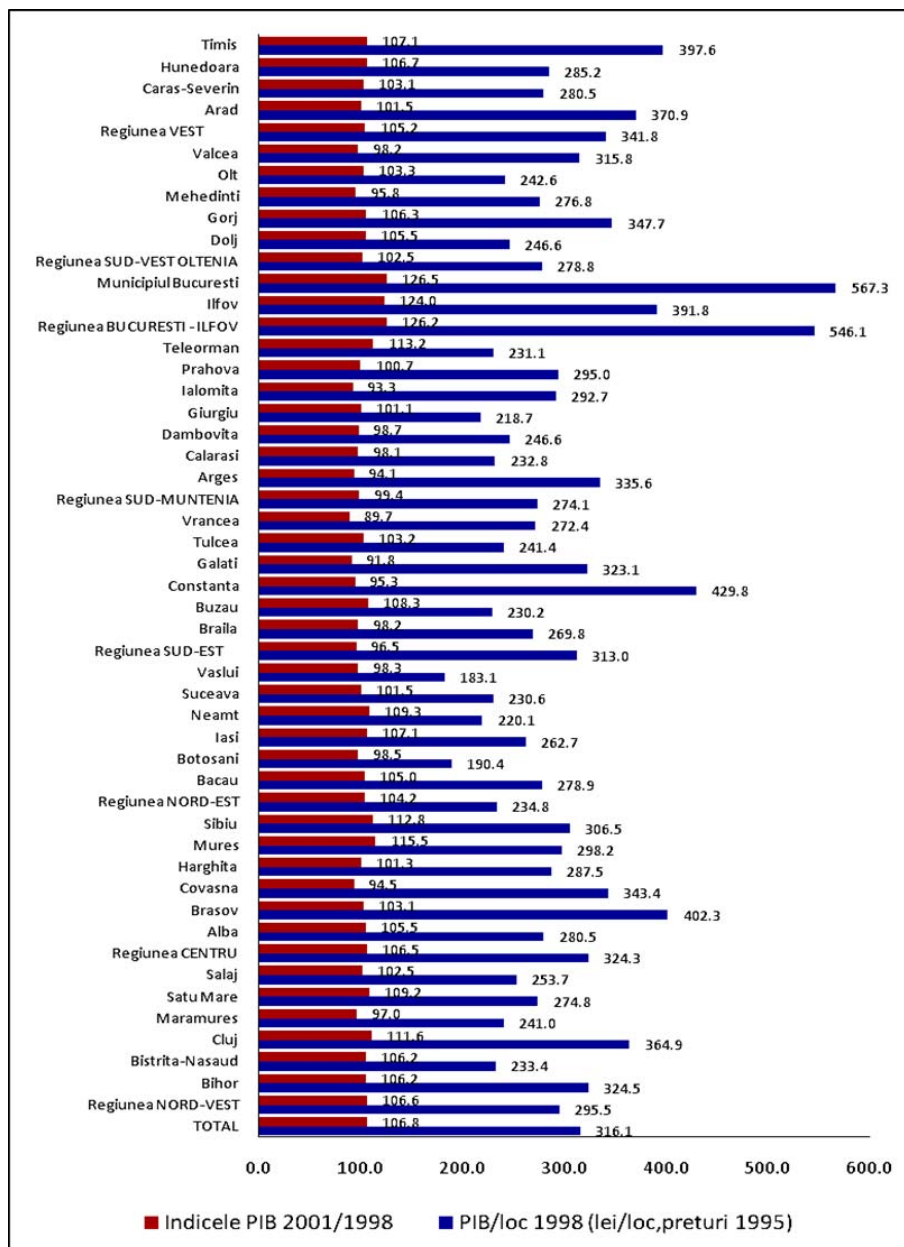
ANEXE

Anexa 1. PIB/locuitor și indicele PIB/locuitor pe regiuni și pe județe, 1995-1998

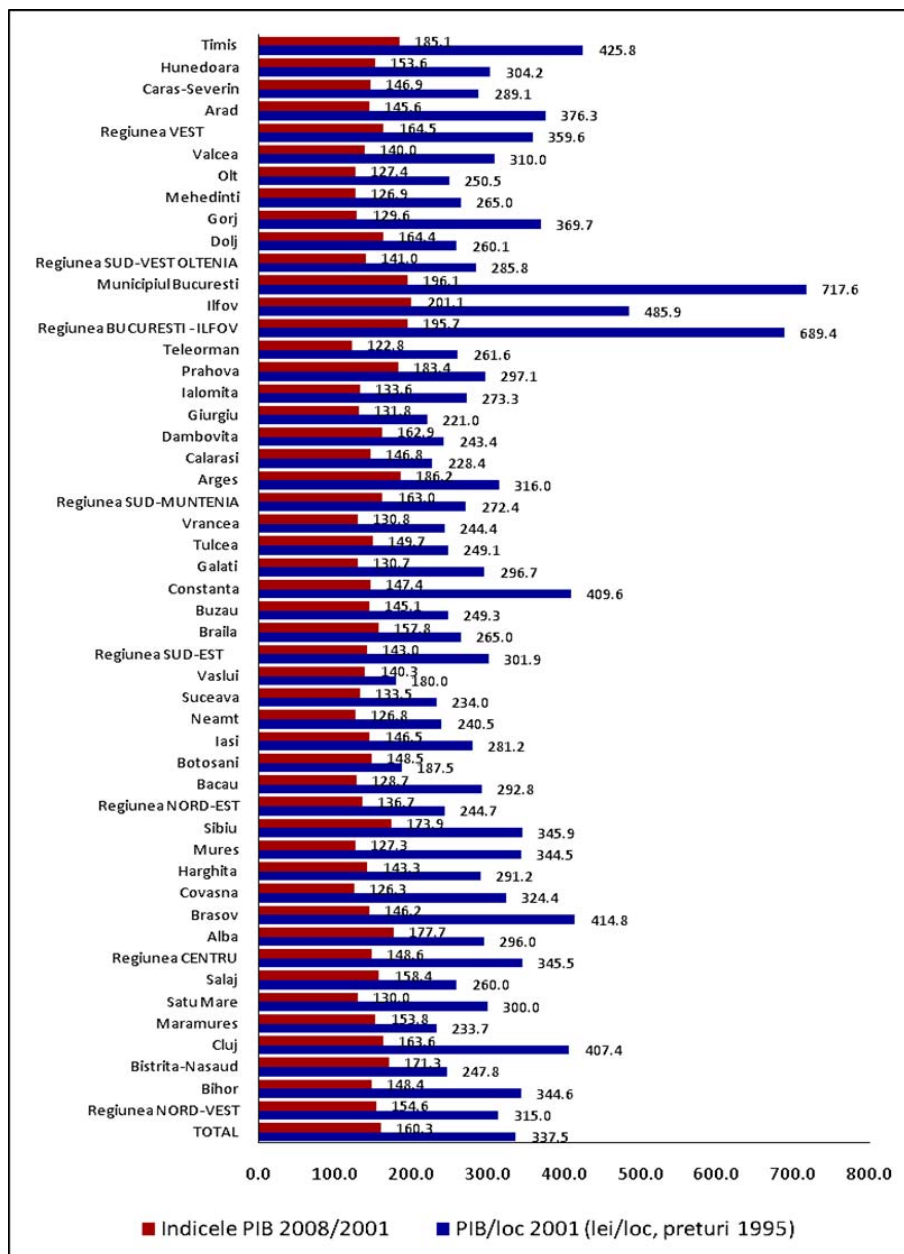
Sursa: procesat de autori.

Anexa 2. PIB/locuitor și indicele PIB/locuitor pe regiuni și pe județe, 1998-2001

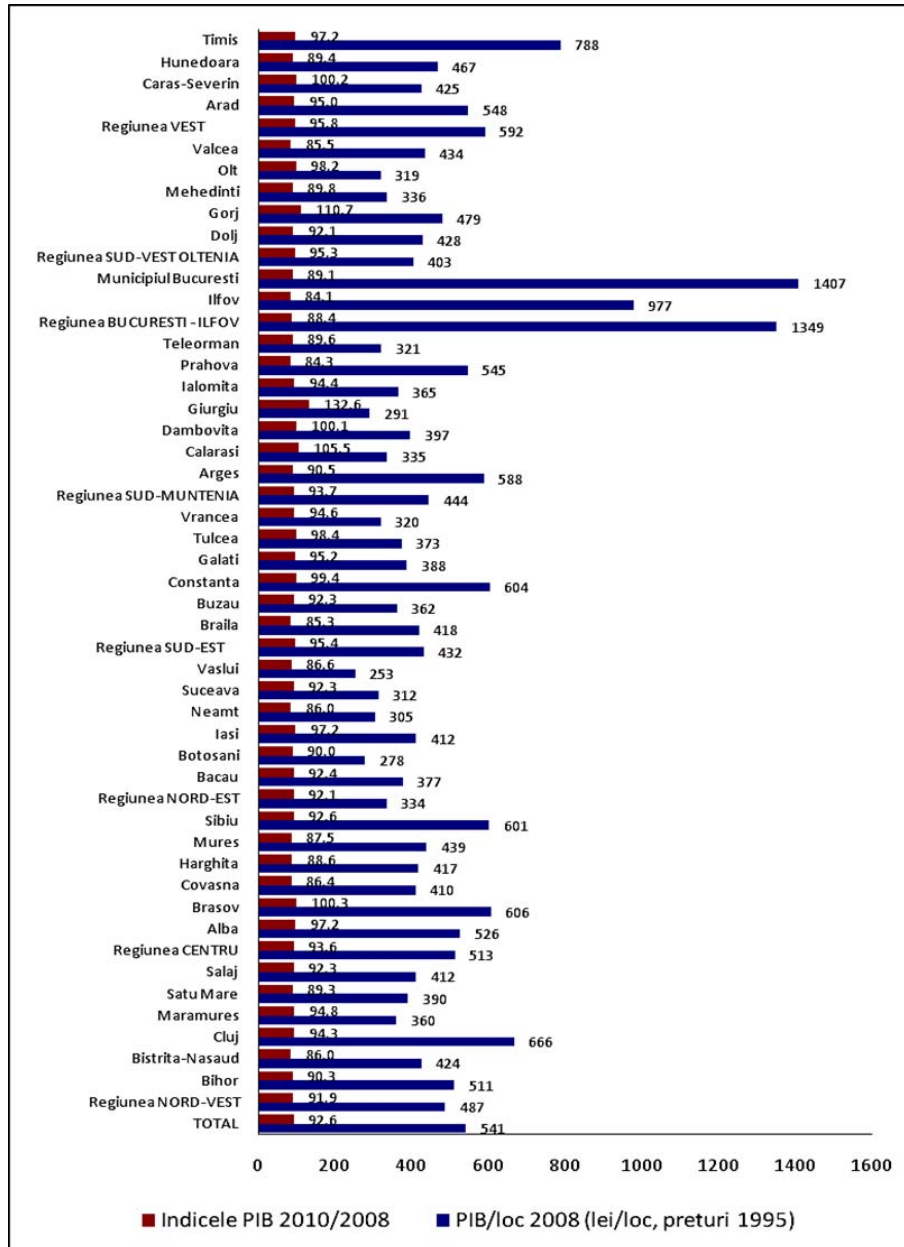
Sursa: procesat de autori.

Anexa 3. PIB/locuitor și indicele PIB/locuitor pe regiuni și pe județe, 2001-2008

Sursa: procesat de autori.

Anexa 4. PIB/locuitor și indicele PIB/locuitor pe regiuni și pe județe, 2008-2010

Sursa: procesat de autori.